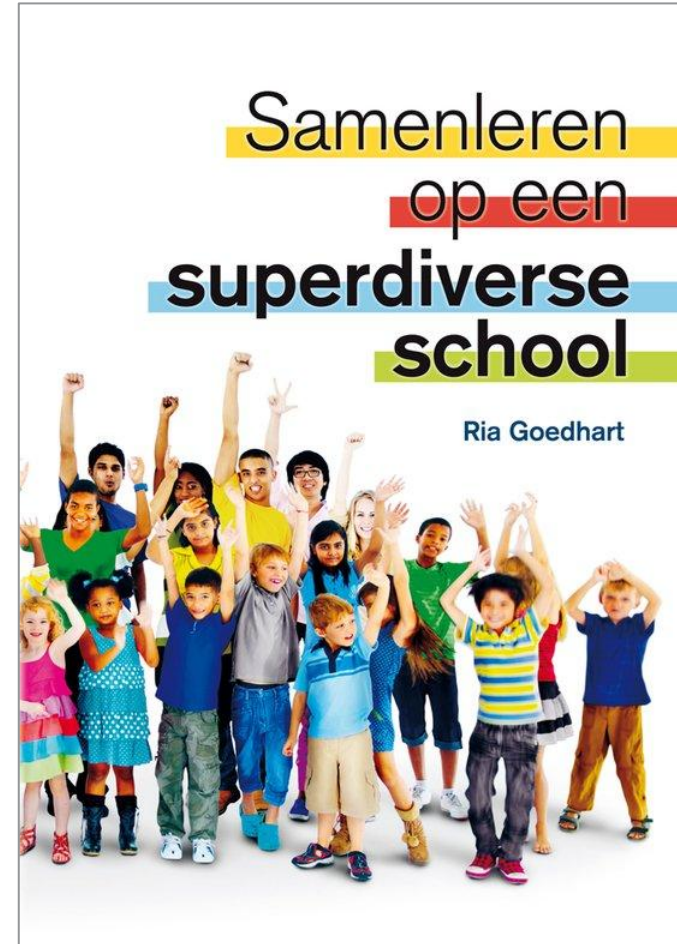
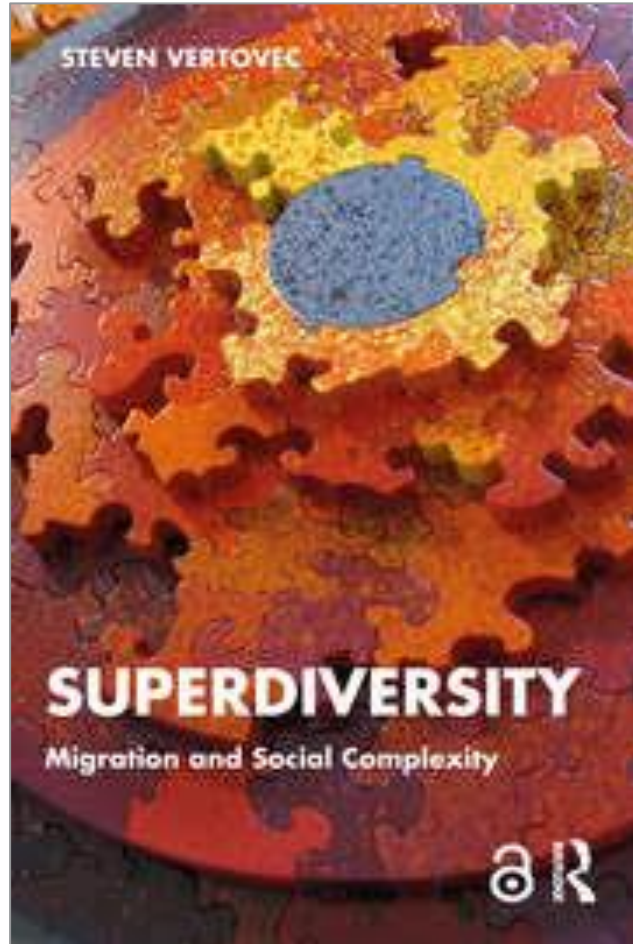

Een goede start van het schooljaar met cultuurresponsief werken

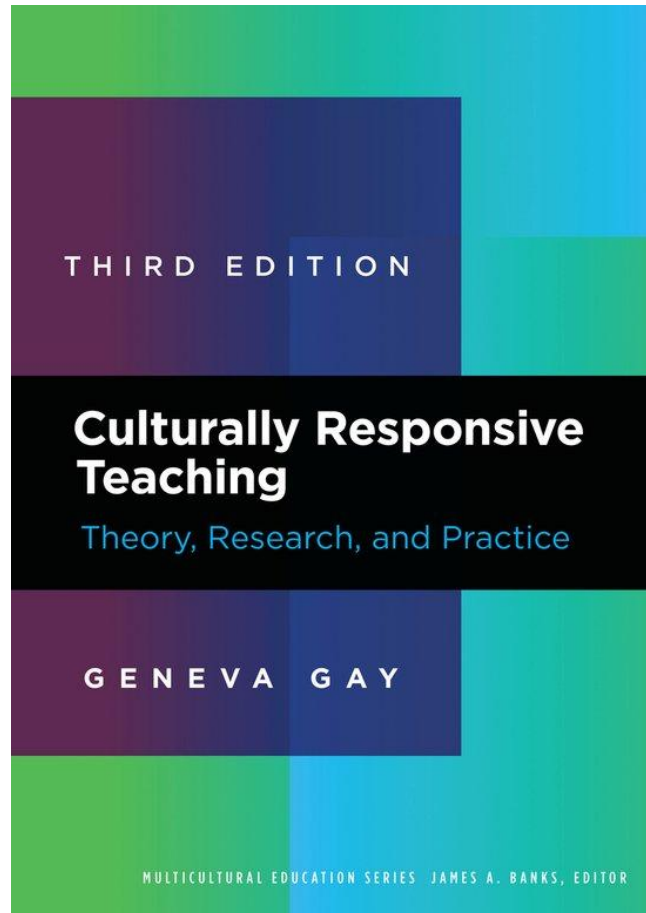
Ria Goedhart – Hogeschool Utrecht

Superdiversiteit

**Hoe geven we goed onderwijs in
een superdiverse klas?**

Cultuurresponsief Lesgeven (CRL) als oplossingsrichting

“using the cultural characteristics, experiences, and perspectives of ethnically diverse students as conduits for teaching them more effectively” (Gay, 2002, p. 106).

Cultuurresponsief lesgeven is het benutten van de culturele kenmerken, ervaringen en perspectieven van leerlingen als aanknopingspunten om hen effectiever te onderwijzen.

Hoe werkt het?

Culturele elementen meenemen

Neem culturele elementen bewust op in lesmateriaal, thema's en leeractiviteiten.

Cultuurresponsief lesgeven

Hoe werkt het in de praktijk?

Aansluiten bij de leefwereld

Pas lesinstructies aan aan de leefwereld van leerlingen en benut thuistalen en -culturen.

Kritisch leren denken

Laat leerlingen nadenken over culturele thema's, vooroordelen en informatie uit (sociale) media.

Samenwerken met ouders

Maak curriculum en schoolomgeving cultureel representatief, samen met ouders.

Verdiepen in diversiteit

Docenten verdiepen zich in de kennis, ervaringen en perspectieven van de leerlingen.

Wat vraagt dit van de leraar?

1. Leer je leerlingen écht kennen.

2. Wees nieuwsgierig, niet invullend.

3. Maak je lessen herkenbaar én ambitieus

1. Leer je leerlingen écht kennen

Stel open vragen en ontdek wat een leerling al meebrengt.

Bijvoorbeeld:

Welke talen gebruik je thuis en met wie?

Waar ben je goed in?

Wat weet of kun je al over dit onderwerp?

Culturele kennis gaat om veel meer dan afkomst. Het bestaat uit taal, gezin, omgeving, interesses, ervaringen, kennis en vaardigheden (Petri et al., 2025).

Van vraag naar kennisbron

Situatie – groep 6, les over duurzaamheid

Leraar:

Welke voorbeelden kennen jullie van thuis of uit jullie omgeving waarin mensen spullen hergebruiken of repareren?

Amir:

Ik repareer vaak fietsen en apparaten met mijn oom.

Leraar:

Wat heb je daarvan geleerd?

Welke kennis gebruik je daarbij?

Wat heeft repareren eigenlijk met duurzaamheid te maken?

Kortom: kennis ontdekken die anders misschien onzichtbaar blijft.

2. Wees nieuwsgierig, niet invullend

Onderzoek wat er bij déze leerling speelt, voordat je gedrag cultureel verklaart.

Vraag jezelf af:

Wat zie ik feitelijk?

Welke betekenis geef ik daaraan?

Welke andere verklaringen zijn mogelijk?

Dezelfde culturele achtergrond betekent niet dezelfde ervaringen, behoeften of manier van leren (Theeuwes, 2024).

Van aanname naar onderzoek

Situatie – groep 5, les over wonen

Leraar: Welke soorten huizen kennen jullie? [Elena wil reageren, maar zoekt naar woorden.]

Leraar: Weet je wat je wilt zeggen, maar zoek je nog naar het Nederlandse woord? [Elena knikt.]

Leraar: Overleg maar even met je buurvrouw. [Elena overlegt kort in het Oekraïens.]

Elena: Appartement.

Leraar: En wat vind jij belangrijk aan een fijne plek om te wonen? [Elena overlegt opnieuw even in het Oekraïens.]

Elena: Een park dichtbij. **Leraar:** Waarom is dat voor jou belangrijk?

Kortom: niet invullen wat aarzeling betekent, maar onderzoeken wat deze leerling nodig heeft om mee te kunnen doen.

3. Maak je lessen herkenbaar én ambitieus

Sluit aan bij wat leerlingen herkennen en al weten, zonder de lat lager te leggen.

Denk aan:

- verschillende namen, gezinnen en leefwerelden in voorbeelden;
- meerdere perspectieven in teksten en opdrachten;
- voorkennis bewust activeren;
- thuishalen inzetten als hulpbron;
- verder gaan dan alleen “feestdagen en eten”;
- hoge verwachtingen houden van alle leerlingen.

Cultuurresponsief lesgeven gaat niet om vereenvoudigen, maar om betere toegang tot krachtige leerstof (Gay, 2018; Ladson-Billings, 1995).

Van voorkennis naar verdieping

Situatie – groep 3, thema natuur

De klas onderzoekt wat planten nodig hebben om te groeien.

Leraar: Welke planten kennen jullie van thuis, uit de tuin, van het balkon of van ergens anders?

Selam: Bij mijn oma in Eritrea staat een citroenboom.

Leraar: Wat weet jij al over die boom? Wat heb je gezien dat de boom nodig heeft om te groeien? [Selam vertelt wat zij heeft gezien.]

Leraar: Zou onze bonenplant hetzelfde nodig hebben als die citroenboom? Wat denken jullie? [De leerlingen geven hun ideeën.]

Leraar: Hoe kunnen we onderzoeken of dat klopt?

Kortom: gebruik wat leerlingen zelf aan kennis en ervaringen inbrengen als vertrekpunt om verder te denken, onderzoeken en leren.

Waarom is CRL beloftevol?

1. Nieuwe leerstof wordt betekenisvoller wanneer leerlingen die kunnen verbinden aan wat zij al kennen en ervaren (Vygotsky, 1978; Gay, 2018).
2. Het benutten van kennis, ervaringen en de leefwereld van leerlingen kan betrokkenheid, deelname en welbevinden ondersteunen (Gay, 2018).
3. Het erkennen en waarderen van diversiteit hangt samen met meer schoolverbondenheid en betere leerprestaties (Konings et al., 2026).
4. Aansluiten bij leerlingen betekent niet de lat verlagen: academisch leren en hoge verwachtingen blijven centraal staan (Ladson-Billings, 1995; Gay, 2018).

Samenwerken met ouders

Werk samen met ouders om het curriculum en de schoolomgeving cultureel representatiever te maken. Ouders en gezinnen kunnen daarbij waardevolle kennisbronnen zijn, bijvoorbeeld rond:

- ☐ Thuis talen, verhalen, familiegeschiedenissen en kennis van verschillende plaatsen of landen.
- ☐ Vak- en beroepskennis, ondernemerschap, ambachten en praktische vaardigheden.
- ☐ Kennis van hoe het kind leert, waar het enthousiast van wordt en wat thuis goed werkt.
- ☐ Religieuze, culturele of maatschappelijke praktijken en perspectieven.
- ☐ Sociale netwerken en contacten met organisaties, verenigingen of beroepsgroepen.
- ☐ Ervaringen met migratie, zorg, werk, opvoeding, buurt en gemeenschap.

Ouders uitnodigen als kennispartner

Hoe nodig je ouders en gezinnen uit om bij te dragen?

- ☐ Stel vragen vanuit nieuwsgierigheid, niet vanuit tekorten.
- ☐ Vraag naar wat een kind thuis graag doet, leert en kan.
- ☐ Vraag welke kennis, talen, ervaringen of interesses in het gezin aanwezig zijn.
- ☐ Nodig ouders en gezinnen uit om voorbeelden, verhalen, materialen of expertise in te brengen.
- ☐ Zoek samen naar verbindingen tussen thuis en wat op school wordt geleerd.

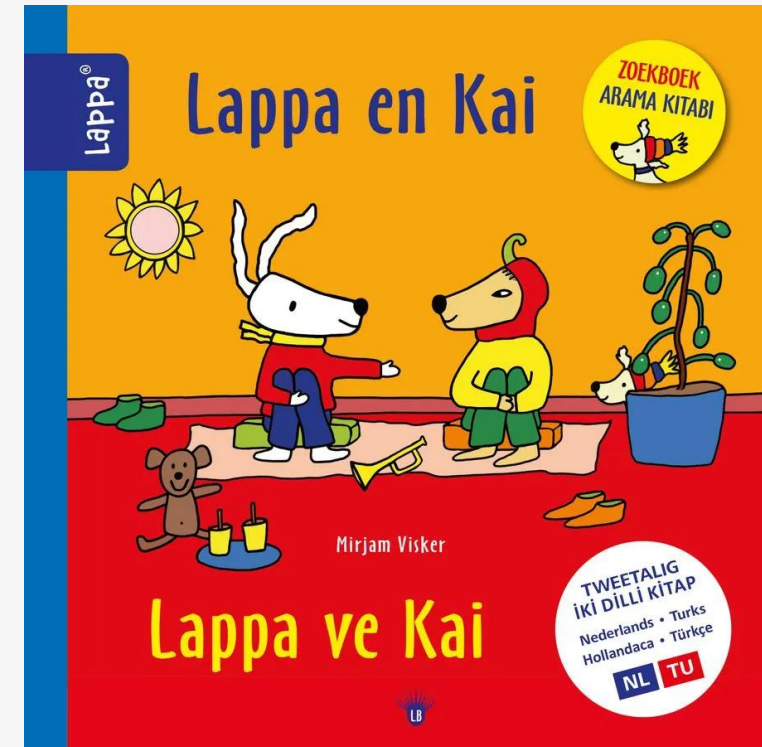

Praktijkvoorbeeld: Taalontwikkeling

Thema: tafelmanieren en eetgewoonten

- ❑ Ouders worden voorafgaand aan een thema uitgenodigd om samen met hun kind woorden in de thuistaal te verzamelen bij de kernbegrippen van het nieuwe thema.
- ❑ De woordenlijsten worden in de klas als steun gebruikt bij het leren van de nieuwe Nederlandse woorden en begrippen.
- ❑ De leraar laat leerlingen de nieuw geleerde woorden en begrippen gebruiken in gesprekken en opdrachten.

Zo worden thuistalen benut als hulpbron bij het leren van nieuwe taal en begrippen.

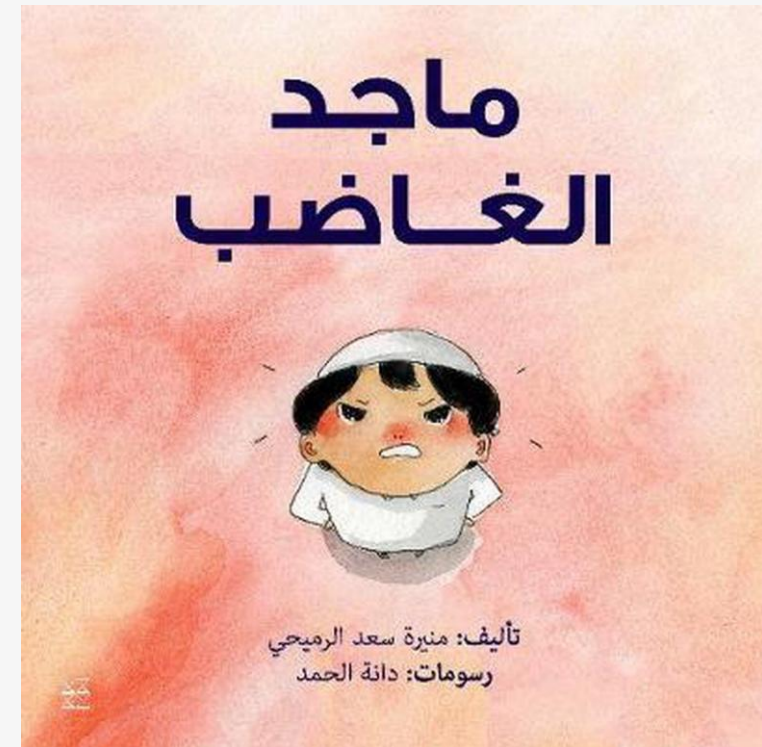

Praktijkvoorbeeld: sociaal-emotioneel leren

Thema: boos zijn en emoties

- ☐ Ouders en leerlingen maken thuis samen een woordveld met woorden en uitdrukkingen voor emoties in de thuistaal.
- ☐ In de klas vergelijken leerlingen welke woorden en uitdrukkingen zij kennen en welke nuances daarin zitten.
- ☐ De leraar verbindt dit aan gesprekken over het herkennen, begrijpen en uiten van emoties.

Zo worden verschillende talen en manieren van uitdrukken benut om sociaal-emotioneel leren te verdiepen.

Praktijkvoorbeeld: curriculum verrijken met kennis van thuis

Thema: bomen en planten

- ☐ Ouders worden uitgenodigd foto's, voorbeelden of ervaringsverhalen in te brengen die aansluiten bij een thema.
- ☐ In de klas worden deze voorbeelden naast andere kennis en voorbeelden gelegd en onderzocht.
- ☐ De leraar verbindt de inbreng aan de leerdoelen, bijvoorbeeld bij natuur, aardrijkskunde of geschiedenis.

Zo wordt kennis van thuis benut om wereldoriëntatie te verbreden en te verdiepen.

Hoe organiseer je CRL op school?

Route individuele leraar

Begin klein, bijvoorbeeld in één klas.
Observeer bewust en benut kennis en ervaringen van leerlingen.
Bekijk lesmateriaal en eigen aannames kritisch.
Betrek ouders als kennispartners om leerlingen beter te begrijpen en aan te sluiten bij hun leefwereld.
Vraag bij opvallend gedrag: Wat zie ik? Welke betekenis geef ik eraan? Welke andere verklaringen zijn mogelijk? Welke informatie mis ik?

Route team en school

Ontwikkel een gedeelde visie en werkwijze rond o.a. relaties, hoge verwachtingen, meertaligheid, curriculum en representatie.
Bespreek samen concrete casussen en voorkom stereotypering.
Betrek ouders als kennispartners.
Gebruik professionele leergemeenschappen om aanpassingen uit te proberen, te evalueren en verder te ontwikkelen.

Stel een leerling een verdiepende vraag

Wees nieuwsgierig naar de kennis, ervaringen en perspectieven die de leerling meebrengt.

Cultuurresponsief lesgeven (CRL)

Suggesties voor morgen

Gebruik voorkennis bewuster

Bouw voort op wat leerlingen al weten.

Onderzoek een eigen aanname

Sta stil bij je interpretaties van gedrag van leerlingen en ouders

Stel een ouder een kennisgerichte vraag

Benut de kennis en ervaring van ouders.

Bekijk een les op representatie

Zijn diverse perspectieven zichtbaar in je lesmateriaal?

Literatuur

- Alhanachi, S., de Meijer, L. A. L., & Severiens, S. E. (2021). Improving culturally responsive teaching through professional learning communities: A qualitative study in Dutch pre-vocational schools. *International Journal of Educational Research*, 105, 101698. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101698>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024a, 15 augustus). Bevolking naar gemeente en herkomstland, 2016 en 2024. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/33/bevolking-naar-gemeente-en-herkomstland-2016-en-2024>
- Crul, M., & Lelie, F. (2023). *De nieuwe minderheid: Over mensen zonder migratieachtergrond in de superdiverse stad*. VU University Press.
- Gay, G. (2018). *Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Goedhart, R., & Van Popta, M. (2023). Inclusief onderwijs voor nieuwkomers. In S. Sergeant & P. de Vries (Eds.), *Perspectieven op inclusief onderwijs* (pp. 195-205). Gompel & Svacina.
- Goedhart, R. (2025, 11 maart). Cultureel responsief lesgeven: Hoe superdiverse scholen om kunnen gaan met verschillen. *Tijdschrift Intern Begeleiden*.
- Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. *American Educational Research Journal*, 32(3), 465-491. <https://doi.org/10.3102/00028312032003465>
- Pacino, M. A., & Warren, S. R. (Eds.). (2023). *Building Culturally Responsive Partnerships Among Schools, Families, and Communities*. Teachers College Press. <https://doi.org/10.65528/9780807781296>
- Petri, D., Luinge, M., van Veen, K., Kassenberg, A., & Denessen, E. (2025). Cultural knowledge of students for primary school teachers: A scoping review. *Learning, Culture and Social Interaction*, 54, 100926. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2025.100926>
- Theeuwes, B. C. (2024). *Culturally responsive teaching in Dutch multicultural secondary schools* [Doctoral dissertation, Leiden University]. Leiden University Scholarly Publications. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/3754860>
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024-1054. <https://doi.org/10.1080/01419870701599465>